

Cursuri universitare

Conf. univ. dr. Roxana-Mariana Popescu

Drept internațional public. Noțiuni introductive

Conf. univ. dr. Roxana-Mariana Popescu

Drept internațional public.

Noțiuni introductive

Universul Juridic

București

-2023-

CAPITOLUL I

PARTICULARITĂȚILE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Secțiunea I

Dreptul internațional public. Noțiune

Dreptul internațional¹ public este definit, *lato sensu*, ca fiind „ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile ce se stabilesc în cadrul societății internaționale”². *Stricto sensu*, însă, dreptul internațional public este acea ramură a dreptului, acel ansamblu de principii și norme juridice create de către state, pe baza acordului lor de voință, în scopul reglementării raporturilor internaționale la care acestea participă. Astfel, se poate observa faptul că statele sunt cele care participă la raporturile internaționale, dar nu oricum, ci în calitate de subiecte de drept internațional egale din punct de vedere juridic, „indiferent de mărimea teritoriului sau a populației, de nivelul de dezvoltare, resurse, potențial militar etc.”³. Această poziție de egalitate, specifică subiectelor de drept din ordinea juridică internațională, conferă dreptului internațional o serie de particularități, care îl deosebesc de orice altă ramură de drept.

În acest sens, dreptul internațional public diferă de ***morală*** și ***curtoazia internațională*** din următoarele considerente⁴:

- în relațiile internaționale, *morală* presupune un anumit comportament, care dă naștere numai la obligații morale, nu și la obligații juridice. Respectarea acesteia depinde de presiunea opiniei publice, iar încălcarea unei norme morale nu atrage responsabilitatea⁵ și sancțiunile juridice. Normele dreptului internațional sunt

¹ Expresia „drept internațional” a fost folosită la sfârșitul secolului al XVIII-lea de către Jeremy Bentham. Anterior, se vorbea de „*Jus Gentium*” care, în timpul Imperiului roman, a guvernat drepturile străinilor pe pământ roman pe baza principiului echității, nu al egalității. Părinții fondatori ai dreptului internațional sunt Francisco de Vitoria (1483-1546) și Francisco Suarez (1548-1617), teoreticieni ai dreptului natural; Hugo Grotius (1583-1645), a cărui operă *Despre dreptul războiului și al păcii* a pus, de asemenea, bazele dreptului internațional; Albericus Gentili (1552-1608); Emmerich de Vattel (1714-1757); Samuel Pufendorf (1632-1694); Cornelius van Bijnkershoek (1673-1743); Christian Wolff (1679-1754); Georges-Frédéric de Martens (1751-1821) au contribuit și ei la fundamentarea dreptului internațional (potrivit lui Michel Deyra, *Droit international public*, 6e édition, Gualino éditeur, Lextenso éditions, 2018, p. 20).

² **Raluca Miga-Besteliu**, *Drept internațional public*, vol. I, ed. 3, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 1.

³ *Ibidem*, p. 3.

⁴ Potrivit lui **Raymond Ranjeva**, **Charles Cadoux**, *Droit international public*, Edicef, 1992, p. 13.

⁵ „Cuvântul «responsabilitate» are în drept mai multe sensuri (...). Vorbim, astfel, despre responsabilitate politică, responsabilitate penală, responsabilitate disciplinară” (**Elena Emilia Ștefan**, *Răspunderea juridică. Privire specială asupra răspunderii în dreptul administrativ*, Ed. Pro Universitaria, București, 2013, p. 13).

obligatorii, stabilesc drepturi și obligații și sunt susceptibile de a fi aplicate prin constrângere. Charles Rousseau definește morala ca fiind „ansamblul regulilor morale care se aplică membrilor comunității internaționale în cadrul relațiilor lor reciproce”⁶. Prin urmare, putem spune că diferența dintre drept și morală constă, pe de o parte, în scopul urmărit (dreptul are în vedere interesul general – binele social, utilitatea publică, în timp ce morala se raportează la elemente de natură morală, la alți factori decât ordinea economică ori oportunitatea) și, pe de altă parte, în efectivitatea celor două (dreptul impune sancțiuni coercitive, ceea ce nu este valabil și pentru morală)⁷;

- la rândul ei, *curtoazia internațională* cuprinde regulile de politețe, de conveniență și de bunăvoință⁸ care sunt urmate în relațiile dintre state, fără a avea, însă, valoarea obligatorie a normelor de drept internațional. Nerespectarea unei reguli de curtoazie nu atrage responsabilitatea juridică. În aceste condiții, numai dreptul creează obligații juridice, chiar și în domeniul relațiilor internaționale.

CURTOAZIA INTERNAȚIONALĂ	DREPTUL INTERNAȚIONAL
- practici, regulile de politețe, de conveniență și de bunăvoință <i>fără forță juridică</i> - nerespectarea unei reguli de curtoazie <i>nu atrage</i> responsabilitatea juridică	- practici care, în timp s-au dezvoltat ca norme <i>cu forță juridică</i> - nerespectarea unei reguli de curtoazie <i>atrage</i> responsabilitatea juridică

„Comparativ cu dreptul intern, dreptul internațional prezintă anumite caracteristici care-l fac să fie original și care se explică prin faptul că societatea internațională, spre deosebire de cea națională structurată ierarhic, este uneori puțin integrată și chiar descentralizată. Dreptul internațional este, așadar, mai mult un drept de coordonare a unor suveranități egale decât de subordonare a acestora. El are drept obiectiv asigurarea respectării unor reguli minimale care să permită coexistența

⁶ Charles Rousseau, *Principes Généraux du droit international public*, Tome I, Introduction. Sources, Éditions A. Pedone, Paris, 1944, p. 12.

⁷ A se vedea Charles Rousseau, *op. cit.*, p. 13. În lucrarea sa, Charles Rousseau critică concepția lui Grotius și a lui Kant cu privire la diferența dintre drept și morală. Aceștia din urmă menționează faptul că „dreptul vizează numai actele exterioare ale omului, în timp ce morala se adresează forului interior al individului, vizând intenția nemanifestată prin acte exterioare”.

⁸ De exemplu, ceremonialul maritim (salutul pe mare) – exemplu preluat din Grigore Geamănu, *Drept internațional contemporan*, vol. I, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 95.

statelor și menținerea independenței lor”⁹. Prin urmare, dreptul internațional public este un *drept de coordonare*, spre deosebire de dreptul intern care este considerat a fi un *drept de subordonare*¹⁰.

Dimensiunea internațională a acestei ramuri de drept determină recurgerea la o comparație între trăsăturile esențiale ale dreptului intern și cele ale dreptului internațional public. Sintetic expuse, principalele diferențe sunt următoarele¹¹:

- dreptul intern este un drept de subordonare; normele interne sunt create de către state, prin intermediul instituțiilor special abilitate în acest sens și se impun destinatarilor lor, persoane fizice și juridice, în timp ce dreptul internațional public este, prin natura sa, un drept de relație, de coordonare, „deoarece statele se găsesc, unele în raport cu celelalte, în relații de independență, iar nu de dependență, în cadrul relațiilor internaționale ele având obligația de a se supune legii acceptate de ele în virtutea propriei lor suveranități”¹²;

- la nivel intern, respectarea dreptului de către subiectele de drept destinate este asigurată, în special, de organele executive și cele judiciare. În dreptul internațional public, respectarea normelor are drept temei acordul de voință al statelor, mecanismul jurisdicțional rămânând excepția;

- subiectele de drept intern sunt variate și numeroase, în timp ce subiectele de drept internațional sunt în număr limitat, și anume: statele, organizațiile internaționale și alte forme de entități a căror identificare poate fi ușor de realizat;

- având în vedere faptul că normele de drept intern au o sferă largă de aplicare, putem afirma că acestea au un caracter general, în timp ce normele dreptului internațional au un caracter mai limitat, adresându-se numai acelor subiecte de drept care și-au exprimat consimțământul în acest sens.

Caracterul de drept public al ramurii dreptului internațional, căreia îi aparține dreptul internațional public, permite evidențierea specificității acestuia din urmă în raport cu alte ramuri de drept internațional. Astfel, *dreptul internațional privat* se distinge de dreptul internațional public. Dreptul internațional privat reprezintă ansamblul normelor juridice interne, specifice fiecărui stat, care guvernează raporturile dintre persoane fizice sau juridice, atunci când aceste raporturi conțin un element de extraneitate¹³. Principalele elemente care intră în domeniul dreptului

⁹ Bianca Selejan-Guțan, Laura Maria Crăciunean, *Drept internațional public*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 34.

¹⁰ Julius Hatschek, *An Outline of International Law*, Londra, 1930, citat de Grigore Geamănu, *Drept internațional public*, vol. I, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1981, p. 53.

¹¹ Potrivit lui Raymond Ranjeva, Charles Cadoux, *op. cit.*, pp. 14-15.

¹² Mădălina Cocoșatu, *Drept internațional public*, Ed. Pro Universitaria, București, 2012, p. 9.

¹³ Prin *element de extraneitate* se înțelege împrejurarea de fapt în legătură cu un raport juridic datorită căreia acest raport are legătură cu mai multe sisteme de drept ori legi aparținând unor țări diferite. Elementul de extraneitate nu este un element de structură al raportului juridic, în sensul teoriei generale a dreptului.

internațional privat sunt următoarele¹⁴: normele pentru determinarea legii aplicabile unui raport juridic material de drept internațional privat (normele conflictuale¹⁵ sunt cele care soluționează conflictele de legi); normele de procedură în litigiile privind raporturile de drept internațional privat (competența jurisdicțională, procedura propriu-zisă, efectele și executarea hotărârilor judecătorești și arbitrale străine) și condiția juridică a străinului persoană fizică și juridică. „Spre deosebire de dreptul internațional public, nerespectarea oricărei norme de drept internațional privat poate să fie sancționată de către instanțele de judecată, în timp ce afirmarea de către un stat a dreptului său poate rămâne fără consecințe juridice, dacă țara respectivă este izolată pe plan internațional”¹⁶.

	DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC	DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT
Subiecte	- statul – ca purtător de al puterii de stat - organizații internaționale interguvernamentale ș.a.	- persoane fizice - persoane juridice
Obiect	- relațiile dintre state, ca titulare ale drepturilor lor suverane și alte subiecte de drept internațional	- relațiile cu element de extraneitate dintre subiecte de drept intern
Conținut	- ansamblul de principii și norme juridice create de către state, pe baza acordului lor de voință, în scopul reglementării raporturilor internaționale la care acestea participă	- ansamblul normelor juridice interne, specifice fiecărui stat, care guvernează raporturile dintre persoane fizice sau juridice, atunci când aceste raporturi conțin un element de extraneitate

¹⁴ Doctrina italiană include în obiectul dreptului internațional privat numai conflictele de legi. În doctrina franceză, obiectul dreptului internațional privat îl formează conflictele de legi, conflictele de jurisdicții, condiția străinilor și cetățenia, în timp ce în doctrina engleză dreptul internațional privat cuprinde conflictele de legi și conflictele de jurisdicții (de aceea, el este denumit nu atât *Private International Law*, ci, mai des, *Conflict of Laws*). În doctrina română sunt cuprinse în obiectul dreptului internațional privat conflictele de legi, conflictele de jurisdicții și condiția juridică a străinilor, „de altfel, aceasta din urmă fără o justificare” (potrivit lui **Tudor R. Popescu**, *Drept internațional privat*, Ed. Romfel S.R.L., București, 1994, p. 37).

¹⁵ Fiecare stat are propria normă conflictuală. În România, raporturile juridice cu element de extraneitate sunt guvernate de prevederile Cartei a VII-a („Dispoziții de drept internațional privat”) din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, publicată în M. Of. nr. 505, din 15 iulie 2011, respectiv de cele ale Cartei a VII-a („Procesul civil internațional”) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, publicată în M. Of. nr. 247, din 10 aprilie 2015.

¹⁶ **Sergiu Deleanu**, *Drept internațional privat. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 8.